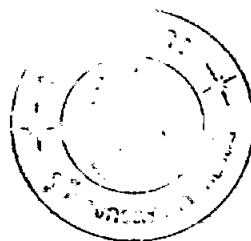

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารงานที่ดีเป็นเสมือนกุญแจที่ไขไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติงานทุกชนิด หรือทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นงานราชการ องค์กร ห้างร้าน บริษัทหรือส่วนตัว ทำให้ประหยัดรายจ่าย แรงงาน และเวลาได้มาก แต่ในทางตรงข้าม มีผู้กล่าวว่า "การบริหารงานไม่ว่าเป็นเอกชนหรือของรัฐบาล แรงงานและความสามารถของบุคคลที่ต้องสูญเสียไปโดยเปล่าประโยชน์นั้น ย่อมเนื่องมาจากการบริหารที่เลว"^๑ ดังนั้น การบริหารงานจึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติงานทุกชนิดที่ต้องใช้คน ตั้งแต่สองคนขึ้นไป

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย เป็นสมาคมทางวิชาชีพที่ได้จัดตั้งและดำเนินงานมาเป็นเวลานานถึง ๒๕ ปี มีสมาชิกอยู่ทั่วประเทศ และมีบทบาทในด้านการศึกษารักษาบรรณารักษศาสตร์ และวิชาชีพบรรณารักษ์อย่างสำคัญ แต่ยังไม่เคยมีการศึกษาและวิจัยปัญหาในการบริหารงานของสมาคมมาก่อนเลย ดังนั้น การศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการจัดตั้ง การบริหารงาน ตลอดจนปัญหาในการบริหารงานของสมาคม จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก เพราะเมื่อทราบปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคในการบริหารงานแล้ว จะได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินงานของสมาคมต่อไป จึงนับได้ว่า เป็นเรื่องที่ต้องแก้การศึกษาและวิจัยอย่างยิ่ง

^๑ หลวงนรกิจบริหาร, "แนวทางปฏิบัติการเป็นนักบริหารที่ดี," ข่าวสาร ก.ต.ภ. ๔ (ก.ย.-ค.ค. ๒๕๐๔): ๕-๑๔ อ้างถึงใน จุฑามาต สุวรรณโครธ, "ปัญหาการบริหารงานแบบรวมอำนาจและกระจายอำนาจของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๒), หน้า ๑.

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานของสมาคมทางวิชาชีพในประเทศไทย ยังไม่มีผู้ทำการวิจัยไว้โดยตรง แต่ได้มีผู้ทำการศึกษาริวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับสมาคมห้องสมุด กล่าวคือ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ จุรี อุดรรัตน์ ได้เรียบเรียงวิทยานิพนธ์ เรื่องการประเมินผลการอบรมบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๒-๒๕๑๙ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงการจัดอบรมบรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย คุณสมบัตินี้และความรู้เดิมของผู้เข้าอบรม วิธีการและเหตุจูงใจที่สมัครเข้ารับการอบรม เพื่อสำรวจจำนวนผู้ผ่านการอบรมที่กลับไปปฏิบัติงาน และติดตามผลการทำงานห้องสมุด การนำความรู้และทักษะที่ได้จากการอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงาน ปัญหาในการปฏิบัติงาน ตลอดจนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการอบรมของสมาคมฯ เท่าที่ได้ทำมาแล้วสรุปผลการวิจัยได้ว่า ผู้ผ่านการอบรมที่ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๘๒.๘๖ เป็นหญิง อายุเฉลี่ย ๒๗.๖๔ ปี มีพื้นความรู้เดิมต่างกัน ส่วนใหญ่ร้อยละ ๔๐.๓๙ มีพื้นความรู้ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี และร้อยละ ๗๓.๖๔ มาจากหน่วยราชการ ผู้ผ่านการอบรมร้อยละ ๔๔.๖๔ สมัครเข้ารับการอบรมเพราะผู้บังคับบัญชาจัดเสือก เมื่อสมาคมฯ ได้แจ้งให้หน่วยงานต่าง ๆ ทราบถึงการเปิดการอบรม ผู้ผ่านการอบรมร้อยละ ๖๓.๑๘ เข้ารับการอบรมเพราะต้องการเพิ่มพูนวุฒิ และประสบการณ์เพื่อนำมาปฏิบัติงาน หลังจากการอบรมแล้ว ผู้ผ่านการอบรมร้อยละ ๗๔.๘๒ เข้าใจลักษณะงานห้องสมุดกว้างขึ้น และร้อยละ ๔๘.๙๑ เข้าใจว่าการปฏิบัติงานห้องสมุดควรมีบรรณารักษ์ที่มีคุณวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ การปฏิบัติงาน หลังจากการอบรมผู้ที่ทำงานห้องสมุดมาก่อนโดยปฏิบัติงานห้องสมุดเต็มเวลาร้อยละ ๖๐.๐๘ ได้กลับไปทำงานเดิมต่อไป ผู้ที่ทำงานห้องสมุดเฉพาะบางเวลาที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น เป็นร้อยละ ๒๑.๗๑ แต่ปัจจุบันลดลงเป็นร้อยละ ๑๘.๗๗ ผู้ผ่านการอบรม ที่ทำงานห้องสมุดร้อยละ ๔๔.๘๓ ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่ห้องสมุดและเสมียนพนักงาน ร้อยละ ๔๐.๓๔ ดำรงตำแหน่งอื่น ๆ และร้อยละ ๑๔.๗๘ ดำรงตำแหน่งบรรณารักษ์ ผู้ผ่านการอบรมที่ทำงานในห้องสมุดปัจจุบัน จำนวนสูงสุดร้อยละ ๒๐.๖๖ ทำงานในห้องสมุดที่มีหนังสือขนาด ๒,๐๐๑-๓,๐๐๐ เล่ม ห้องสมุดส่วนใหญ่ ร้อยละ ๖๔.๙๑ จัดตามระบบเลขหมู่ทศนิยมของดิวอี้ (D.C) ผู้ผ่านการอบรมจำนวนสูงสุดร้อยละ ๓๙.๗๑ ทำงานมากกว่า ๓ หน้าที่ยื่นไปและหน้าที่ที่ทำมากที่สุดได้แก่ บริการตอบคำถามและช่วย

คัมภีร์และบริกาการจ่าย-รับ

ผู้ผ่านการอบรมได้นำความรู้และทักษะจากการอบรมไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน มากน้อยต่างกันไป โดยเฉลี่ยผู้ผ่านการอบรมนำความรู้และทักษะในหมวดวิชาการจัดหมู่และทำบัตร รายการไปใช้ในการปฏิบัติงานมาก และนำความรู้ในหมวดวิชาหนังสืออ้างอิงและการบริการตอบ คำถามไปใช้ในการปฏิบัติงานน้อย

ปัญหาที่ประสบในการปฏิบัติงาน คือ มีความสับสนในการนำความรู้จากการอบรมไปใช้ ในการปฏิบัติงานในระยะแรก มีปัญหากับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และขาตงบประมาณ ความสัมพันธ์กับสมาคมฯ ผู้ผ่านการอบรมที่ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๗๐.๙๓ ไม่ได้เป็นสมาชิกสมาคมฯ แต่มีความต้องการให้สมาคมติดต่อส่งข่าวสารทางวิชาการและการประชุมของสมาคม ผู้ผ่านการ อบรมเสนอให้สมาคมฯ ปรับปรุงในด้านสถานที่การอบรม หลักสูตรการอบรม เพิ่มเวลาการสอน ภาคปฏิบัติ และจัดพิมพ์เอกสารประกอบการสอนที่สมบูรณ์เพื่อให้การอบรมของสมาคม ครั้งต่อไปมี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในด้านวิทยากร วิทยากรส่วนใหญ่เป็นหญิงมีอายุเฉลี่ย ๔๑.๒๖ ปี และร้อยละ ๕๔.๖๒ มีความรู้ระดับปริญญาโท สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ทำงานรับราชการ เป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ ๘๒.๒๕ หัวหน้าที่บรรณารักษ์และอาจารย์ในท้องสมุดมหาวิทยาลัย และจำนวนสูงสุดร้อยละ ๓๔.๑๔ สอนให้แก่สมาคมฯ มาเป็นเวลา ๑๐-๑๑ ปี และยังคงสอนอยู่ในปัจจุบัน วิทยากร เสนอ แนะนำให้สมาคมฯ กำหนดมาตรฐานการในการรับสมัครผู้เข้ารับการอบรมให้มีความรู้ระดับเดียวกัน ปรับ ปรุงหลักสูตรให้มีวิชาเลือกมากขึ้น เสนอให้สมาคมฯ ทาอุปกรณ์โสตทัศนวัสดุมาประกอบการสอน และเสนอให้จัดทำตำรามาตรฐาน เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ใช้ เป็นคู่มือในการปฏิบัติงานต่อไป นอกจากนี้ได้ เสนอแนะให้มีการประเมินผล เพื่อติดตามผลการปฏิบัติงานห้องสมุดของผู้ผ่านการอบรมด้วย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุรี อุษกรัตน์, "การประเมินผลการอบรมบรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะของสมาคม ห้องสมุดแห่งประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๒-๒๕๑๔," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนก วิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๑), ๓๒๔ หน้า.

ผลงานวิจัยในต่างประเทศ

ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๗-๒๕๑๔ ที.ซี. เจน (T.C. Jain) บรรณารักษ์ห้องสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เขาวลาล เนห์รู ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องราวของสมาคมห้องสมุดอังกฤษ และสมาคมห้องสมุดอเมริกัน เกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมา สมาชิกภาพ การจัดองค์การบริหาร กิจกรรม การเงิน ตลอดจนสถานที่ตั้งสำนักงานของสมาคมทั้งสองแห่ง ผู้วิจัยได้กล่าวถึงสมาคมทางวิชาชีพ สมาคมห้องสมุดรวมทั้งบทบาทและหน้าที่ของสมาคมห้องสมุด และรายละเอียดของสมาคมห้องสมุดอังกฤษ และสมาคมห้องสมุดอเมริกัน ซึ่งมี เนื้อหาครอบคลุมหัวข้อที่กล่าวแล้ว ตอนท้ายผู้วิจัยได้กล่าวโดยสรุปเปรียบเทียบสมาคมทั้งสองแห่ง ทั้งในด้านที่เหมือนกันและแตกต่างกัน กล่าวคือทั้งสองสมาคมมีชื่อเสียงและมีความสำคัญ เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปทั้งในระดับชาติและนานาชาติเหมือนกัน แต่มีความแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อยอันเนื่องมาจากองค์ประกอบที่สำคัญสองประการคือ ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของประเทศและลักษณะนิสัยของพลเมืองในทั้งสองประเทศซึ่งแตกต่างกัน ในขณะที่สหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่มั่งคั่งและมีพลเมืองที่มีความตื่นตัวในอันที่จะก้าวไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง แต่อังกฤษมีความมั่งคั่งน้อยกว่าและพลเมืองมีลักษณะอนุรักษนิยม ซึ่งทั้งสองประการนี้ทำให้การดำเนินงานของสมาคมทั้งสองแห่งมีส่วนแตกต่างกันอย่างสำคัญ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาและรวบรวมเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดตั้ง การบริหารงานและปัญหาในการบริหารงานของสมาคม
๒. เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาด้านการบริหารงานของสมาคม
๓. เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือในการปรับปรุงและส่งเสริมงานของสมาคมให้อำนวยประโยชน์แก่สมาชิกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากที่สุด

^๑T.C. Jain, Professional Associations and Development of Librarianship (Delhi: Metropolitan Book, 1971), pp. 104.

ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้จะศึกษาปัญหาในการบริหารงานของสมาคมตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ จนถึง ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ในการวิจัยเรื่องนี้ ได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามซึ่งได้รับคืนจากสมาชิกสมาคมเป็นกลุ่มประชากรตัวอย่าง จำนวน ๒๐๐ คน และกรรมการบริหาร ๑๗ สมัยจำนวน ๗๑ คน

ข้อตกลงเบื้องต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามถือว่าเชื่อถือได้ เพราะอาจารย์ที่ปรึกษาได้ตรวจแก้แล้ว

วิธีดำเนินการค้นคว้าและวิจัย

เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จะได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

๑. ศึกษา ค้นคว้า เรื่องราวของสมาคม จากหนังสือ วารสารและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
๒. ข้อมูลที่ไม่สามารถค้นคว้าจากเอกสารได้ ใช้วิธีการสำรวจโดยสร้างแบบสอบถามจำนวน ๒ ชุด ชุดแรกเป็นแบบสอบถามสมาชิกสมาคม ชุดที่ ๒ เป็นแบบสอบถามคณะกรรมการบริหารสมาคม
๓. สัมภาษณ์ นายกสมาคมทุกสมัย และเลขานุการบริหารสมาคม
๔. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะไปสัมภาษณ์ แจก และส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง
๕. การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ เป็น ๒ แบบดังนี้
 - ๕.๑ สมาชิกสมาคม จะใช้วิธีการสำรวจจากตัวอย่าง กล่าวคือ แบ่งสมาชิกสมาคม ซึ่งมีประมาณ ๖๗๔ คน และ ๑๔ สถาบัน ออกเป็น ๓ ประเภท คือ สมาชิกสามัญ สมาชิกวิสามัญและสมาชิกสถาบัน จากสมาชิกแต่ละประเภทนี้ จะเลือกตัวอย่างมาทั้งหมด ๑๕๔ คน กับอีก ๕ สถาบันโดยให้ขนาดตัวอย่างที่เลือกมาจากสมาชิกแต่ละประเภท เป็นสัดส่วนโดยตรงกับจำนวนสมาชิกทั้งหมดที่มีอยู่ในประเภทนั้น ๆ สำหรับวิธีการเลือกตัวอย่างจากแต่ละประเภท จะใช้วิธีสุ่ม
 - ๕.๒ กรรมการบริหารสมาคมจะใช้วิธีสำรวจจากจำนวนทั้งหมด ๗๑ คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

การศึกษาและวิจัยเรื่องนี้ จะมีประโยชน์ดังต่อไปนี้คือ

๑. จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงกิจการของสมาคมท้องถิ่นแห่งประเทศไทยในอนาคต

- ๒. ทำให้สมาชิกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบถึงข้อบกพร่องและอุปสรรคในการบริหารงาน
- ๓. เสริมสร้างความร่วมมืออันดีระหว่างสมาคมกับสมาชิก ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อจำกัดในการวิจัย

สมาชิกของสมาคมหลายคนไม่สามารถจดจำรายละเอียดต่าง ๆ ในการสมัครเข้าเป็นสมาชิกสมาคมครั้งแรกได้ทั้งหมด จึงเป็นเหตุให้ไม่สามารถตอบคำถามบางข้อได้ และเนื่องจากกรรมการบริหารสมัยแรก ๆ บางคนถึงแก่กรรมไปบ้าง ไม่สามารถติดต่อได้บ้าง ข้อมูลที่ได้จึงอาจไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

นิยามคำต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย

สมาคม หมายถึง สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรี สิรินธรรัฐสิมา คุณากรปิยะชาติ สยามบรมราชกุมารี

สมาชิก หมายถึง สมาชิกของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

นายก หมายถึง นายกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

กรรมการบริหาร หมายถึง กรรมการบริหารของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

เลขานุการ หมายถึง เลขานุการของคณะกรรมการบริหารของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

เลขานุการบริหาร หมายถึง หัวหน้าสำนักงานของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย